dékek halmozódtak, aztán a harmadkorban erős vulkáni tevékenység kíséretében megsüllyedt, majd az ún. pannonkorszakban kiemelkedett a terület. Vízhálózata, felszínének nagy része a negyedkorban alakult ki. Éghajlata kontinentális jellegű, vízhálózatának központi folyója a Duna.

A Kárpát-medencét két hegyvidék három medencére osztja. A Dunántúli-hegyvidék töredezett, árkokkal és medencékkel tagolt hegység, mely erősen lepusztult. Az Erdélyi-peremhegyvidék magasabb és változatosabb, mint az előbbi.

A medencék: a Kisalföld, a Dunántúli-dombvidék, a Nagyalföld és Keletre az Erdélyi-nagymedence.

Dinaridák

A Keleti-Alpok déli mészkővonulatának folytatása, mely mintegy 2300 km hosszan húzódik végig a Balkán-félszigeten. Fiatal gyűrthegység, mely ásványi kincsekben gazdag, karsztjelenségei bolygónk legtökéletesebbjei a maguk nemében.

Feladat: Keresse meg a Középiskolai Földrajzi Atlaszban ezeket a területeket, és határolja be

VERESEGYHÁZI BÉLA

Gazdálkodás a háztartásban

Hazánkban a megélhetés nehézségei arra kényszerítik a férfiakat és nőket, hogy ha lehetőségük engedi, többletmunkát végezzenek, másodállást keressenek. A munkanélküliség, az óvodák hiánya és az azzal járó többletkiadások arra kényszerítik a családanyák többségét, hogy otthon maradjanak, háztartási munkát végezzenek. Az elmúlt évtizedek felnövekvő nemzedékét azonban a fő-, másod-, sőt gyakran a harmadállást vállaló szüleik nem tanították meg a háztartási munkák legalapvetőbb fortélyaira sem, hisz nem volt rá idejük. Ők a munkahelyen, gyermekeik állami intézményekben (óvoda, napközi, menza) étkeztek, a házimunkát ők még megtanulták szüleiktől, de időhiányában ennek ismeretét nem adták tovább.

A fejlettebb nyugati országokban már kötelező jelleggel oktatják a háztartási ismereteket, a háztartási munkaszervezést, hiszen a lakosság egészsége megsínyli a munkahelyen és otthon egyaránt túlhajtott munkát, a regenerálódás, kikapcsolódás hiányát. Mivel a hagyományos családi munkakultúra fokozatosan lebomlott az utóbbi évtizedekben, a modern munkakultúra kialakítása az oktató-nevelő munkába kell, hogy beépüljön. 1992-ben megtörtént a háztartás-ökonómiai tanárképzés újraszervezésének megindítása, szaktanácsadók képzése. Mára már több iskolában beindult a háztartási ismeretek oktatása, a gazdasszonyképzés. Mindennek fontosságát a háztartási munkatannal kapcsolatos szakirodalom növekedése is jelzi. E szakirodalom körébe tartozik *Dr. Kenéz Győzőné* Munka a háztartásban című munkája is. Ez a tanári kézikönyv a háztartásökonómiai és technikai tantárgyak oktatásának igazán remekül rendszerbe szedett segédanyaga.

A szerző a bevezetés után *Elfriede Stübler* professzor 1966-ban tartott a háztartási munkatanulmányokkal foglalkozó előadásának fordítását közli. A könyv átfogóan foglalkozik a munka és az emberi szervezet kölcsönhatásával, a munkahelyi környezettel (hőmérséklet, levegő minősége, megvilágítás, zaj, veszélyforrások, munkahelyi ruházat), a háztartási szállítási munkák és azok napi rendszerességével (bevásárlás, gyermekszállítás, iskolaszállítása...stb.), továbbá a hibásan tervezett szállítási eszközökkel. A könyv VI. fejezete, a „Munkatani oktatási témavázlatok és példatár" témái a tanítás számos olyan, a gyakorlatban használható elemét vázolják fel, amelyek csak ízelítőként szolgálnak a háztartási munkaszervezés oktatásába tartozó tananyag megismertetésére. Az

utolsó fejezet a különböző háztartási munkák időszükségletével foglalkozik, végül pedig háztartási időmérlegnaplókra és munkatervekre ad példát.

A könyv a PSZMP támogatásával jelent meg, a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában, az ára 852 Ft.

A szerző bízik a könyv folytatásának megjelenésében, sok sikert kívánok hozzá!

Dr. Kenéz Győzőné: Munka a háztartásban. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.

VARSICS ZITA

A tudomány térképe

Végre megjelent e kötet. E recenziót így kell kezdenem némileg ismerve az előzményeket. Csodálattal adózom *Schranz András* professzor úrnak, aki 90 éves korában is kitartóan házalt szponzorok után, hogy tervét, a „Tudomány térképét" életre hívja, mígnem a PSZM Projekt keretében a munka elvégzéséhez és kiadásához szükséges összeget sikerült előteremtenie. A munka lendületesen megkezdődött, majd a PSZM fizetésképtelenné válása következtében megakadt, végül a PSZM, az ÉKP Központ és a Keraban Kiadó összefogásában idén mégis sikerült megjelentetni a könyvet. (A professzor úr közben 95 éves lett.)

A kötet címe több szempontból is megkapó. A tudomány nem véletlenül szerepel egyes számban. Érzékelteti, hogy egységes, integrált szemlélet érvényesül, a tudomány egészéről van szó. A tudomány feltérképezése ebből a szempontból valóban izgalmas, intellektuális kalandozásra csábít. Naivitásomban először a Földhöz készült atlaszokhoz valamilyen szempontból hasonló térképrendszert, a tudományágak hálóját vártam, de hamar kiderült számomra, hogy a szerzők valójában egy kisenciklopédia keretében oldották meg a feladatot. Ez a forma igen komoly hátrányokat okoz. A lexikografikus elrendezés ugyanis a bevezetett nominális skála alapján sorbarendezi és aránylag könnyen előkereshetővé teszi az egyes megnevezéseket, ugyanakkor észrevétlenül becsempészi a szemléletbe azt a téves hitet, hogy az egyes szaktudományok, tudományágak egy faszerkezetű gráfnak megfelelően helyezkednek el a valóságban. Az általánosan alkalmazott rendszerezés e problémájára jól rávilágít *Varsics Zita*: *Osztályozási modellek -hierarchikus rendszerek* (Iskolakultúra 95/ 10. 13-26. p.) című tanulmánya, ezért ennek bővebb kifejtését mellőzöm.

Az enciklopédia az UNESCO 1973-ban közzétett javaslata alapján készült. E javaslat, mely hivatalosan a Tudomány és Technika Nemzetközi Terminológiai Szabványa nevet viseli, a tudomány faszerkezetű leírását tartalmazza. A fa szerkezete meglehetősen egyszerű, a felsorolásból kiderül, hogy 24 tudományfőágat, 221 tudományágat és 1995 alágat különböztet meg. Tulajdonképpen ez Egyetemes Tizedes Osztályozás elvének a tudomány területére korlátozott modernizálásának felvázolására vállalkozott e szabvány, de jelenleg a részletes kidolgozás (pl. a keresztkapcsolatokat feltüntető hivatkozások) még hiányzik belőle.

A Tudomány térképe kisenciklopédiája az első nemzeti kísérlet az UNESCO e szabványának részletesebb kidolgozására és e vállalkozás jellegénél fogva is számos buktatót rejt magában. Nyilvánvaló, hogy az UNESCO javaslathoz ragaszkodva annak minden hibája szükségképpen megjelenik a kisenciklopédiában is. Az említett strukturális problémán kívül ilyen például a „Műszaki tudományok" tudományfőágat áttekintve 29 tudományágat találhatunk. E felosztások meglehetősen önkényesnek tűnnek számomra, hiszen például az irányítástechnika nem jelenik meg a tudományágak között semmilyen néven sem, ugyanakkor a „méréstechnika" és a „műszertechnika" meglepő módon két különböző tudományágként jelenik meg. Egy másik ilyen anomália, hogy az energetika nem, csak a „villamos energetika" képez önálló tudományágat, ami szintén meglepő szá-